

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 27^{ΗΣ} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1951

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΔΑΚΗ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ 28^{ΗΣ} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

Ἀπουσιάζοντος τοῦ προέδρου κ. *Γ. Μαριδάκη* εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, προήδρευσε τῆς συνεδρίας ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Ἐμμ. Ἐμμανουήλ*.

Ἡ Ἀκαδημία συνήλθεν εἰς πανηγυρικὴν συνεδρίαν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἐπετείῳ τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου 1940. Εἰς αὐτὴν προσκληθέντες παρέστησαν ὁ Μακ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδων, οἱ Μητροπολίται Ὑδρας καὶ Νευροκοπίου, ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κ. Σ. Σολιώτης, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Δ. Κιουσόπουλος, ὁ πρόεδρος τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους κ. Κ. Δημητρακάκης, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Γρηγορόπουλος, ὁ ὑποναύαρχος κ. Κώνστας, ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου κ. Ἀ. Νταῆς, οἱ Πρυτάνεις καὶ πολλοὶ τῶν Καθηγητῶν τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων ὡς καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι.

Κατόπιν τῆς κατωτέρω εἰσηγήσεως τοῦ κ. Ἐμμ. Ἐμμανουήλ, ἐδόθη ἀκούθως ὁ λόγος εἰς τὸν ἀκαδημαϊκὸν κ. *Χ. Χαριτωνίδην*, ὅστις ὠμίλησεν ἔχων ὡς θέμα: «*Ἐπιτάφιος εἰς τοὺς ἐν τῇ Βορείῳ Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ πεσόντας*».

ΕἰΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ^{ος} ΕΜΜ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Τὴν ἡμέραν αὐτὴν καθ' ἣν ἡ ἀπαράμιλλος ἱστορία τῆς Ἑλλάδος προσέθεσεν εἰς τὰς δέλτους τῆς ἐν ἀκόμῃ ἡρωϊκὸν ΟΧΙ, θὰ πανηγυρίξῃ ἐσαεὶ τὸ ἀνώτατον τοῦτο πνευματικὸν καθίδρυμα τῆς πατρίδος μας.

Ἡ 28^η Ὀκτωβρίου 1940 ἀποτελεῖ ἡρωϊκὸν σταθμὸν τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς ἱστορίας· τότε τὸ ἔθνος σύσσωμον ἀπήντησε κατὰ τρόπον ἀντάξιον τῶν ἱστορικῶν του παραδόσεων εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ ἐχθροῦ περὶ παραδόσεως εἰς αὐτὸν τμημάτων τῆς χώρας διὰ τοῦ γνωστοῦ ΟΧΙ. Ἡ ἡμέρα αὕτη δὲν ἐσημείωσεν ἀπλῶς εἰς τὸν ροῦν τοῦ χρόνου ἐν ἀπὸ τὰ τόσα ἐν-

δοξα συμβάντα της ιστορίας της πατρίδος μας, ἀλλ' ὑπῆρξε κάτι σημαντικώτερον· ἐγένετο αὕτη σύμβολον τοῦ τραγικοῦ μεγαλείου της ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία πάντοτε ἐπροτίμησε τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν ἀτίμωσιν καὶ τὴν δουλείαν.

Ἐπίβουλος κατὰ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐχθρός, μὴ ἀντέχων εἰς τὴν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐπιδιώξιν της πραγματοποιήσεως τῶν σχεδίων του πρὸς ὑποδούλωσιν της ἡμετέρας πατρίδος, ἐνήργησεν ὑπὸ τὴν σκέπην της νυκτὸς καὶ ἐζήτησε προτοῦ ἀνατεῖλῃ ἡ ἡμέρα της 28 Ὀκτωβρίου 1940 τὴν παράδοσιν εἰς αὐτὸν τοῦ πατρίου ἐδάφους. Τότε μία δρᾶξ ἀνθρώπων ὠρθώθη ἐνώπιον σιδηροφράκτων λεγεῶνων. Ἡ ἑλληνικὴ ἀντίστασις ἀποτελεσματικὴ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καὶ ἐπιτυχοῦσα ν' ἀνατρέψῃ τὸν εἰσβολέα ἐκείθεν τῶν συνόρων, δὲν ἐπροσπάτευσεν μόνον τοὺς πατρίους βωμοὺς καὶ ἐστίας, ἀλλ' ἔσχε προσέτι καὶ γενικωτέραν ἀπῆχσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐλευθέρων λαῶν, διότι ἡ νίκη τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων ἀνεπτέρωσε τὸ φρόνημα πάντων τῶν ἀντιμετωπιζόντων τότε μὲ δέος τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις της Γερμανίας καὶ της Ἰταλίας καὶ ἐνέπνευσε τὴν ἐλπίδα καὶ ἐστερέωσε τὴν πίστιν ἐπὶ τὴν ἑλληνικὴν νίκην.

Ἡ Ἑλλάς πρώτη διὰ τοῦ ὑπερόχου τούτου κατορθώματος ἀπέδειξεν εἰς τοὺς συνησπισμένους συμμάχους ὅτι ὁ Ἄξων δὲν ἦτο ἄτρωτος, ἐπιτυχοῦσα νὰ καταφέρῃ κατ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον πλήγμα.

Τὸ θαῦμα ὅμως τοῦτο κατορθώθη, διότι τὸ ἔθνος σύμπαν εὐρέθη τότε ὁμόβουλον καὶ ὁμονοοῦν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἔτοιμον εἰς τὴν ὑπερτάτην θυσίαν, νὰ προκινδυνεύσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν της πατρίδος καὶ τὴν προάσπιν τῶν ἀνθρώπων ἐλευθεριῶν.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐορτάζει σήμερον τὴν ἐπέτειον της ἱστορικῆς ἡμέρας της 28 Ὀκτωβρίου 1940 καὶ προβάλλει αὐτὴν ὡς καύχημα καὶ ὡς παράδειγμα. Τιμῶμεν κατ' αὐτὴν ὅλους ὅσους ἠγωνίσθησαν, τοὺς φανεροὺς καὶ τοὺς ἀφανεῖς ἥρωας καὶ δοξάζομεν τὴν μνήμην τῶν ἡρωϊκῶν μας νεκρῶν.

Τὰ παιδιὰ τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 εἶναι τὰ ἴδια ποὺ ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ εἰς τὸ Βίτσι καὶ εἰς τὸν Γράμμον καὶ τὸ ἔπος ὅλων αὐτῶν θὰ ὑμνήσῃ ὁ συνάδελφος κ. Χαριτωνίδης, ὅστις ἔχει τὸν λόγον.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΝ Τῇ ΒΟΡΕΙῳ̇ ΗΠΕΙΡῳ̇ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ̇ ΠΕΣΟΝΤΑΣ

Λόγος κατὰ τὴν Πρανηγυρικὴν Συνεδρίαν τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1951

ΧΑΡ. ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΟΥ

Δικαίως εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος πανηγύρεις ἔταξαν καὶ τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην Ὀκτωβρίου. Εἶναι ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ πετροποίκιλος ἰταλογενὴς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς τὸ πάτριον ἡμῶν ἔδαφος, εἶναι ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν οἱ μελανοχίτωνες τοῦ Μουσολίνι, ζηλώσαντος δόξαν Ψευδοξέρξου, εἰσώρμησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γῆν· εἶναι ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν οἱ λύκοι τῆς Τοσκάνης ὠρυόμενοι νυκτερινοὶ ἐπάτησαν τὸ Ἑλληνικὸν χῶμα καταισχύνοντες τὸ ὄνομα τοῦ Γαριβάλδη, οὗ οἱ εὐγενεῖς ἀπόγονοι ἔχυσαν τὸ αἷμά των ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ὀρθρου βαθέος ἀκούουσι τὰς σειρῆνας νὰ καταγγέλλωσι τὴν ἄφιξιν τοῦ περωτοῦ στόλου τῶν Λατίνων καὶ αἰφνιδίως μόλις ἀφυπνισθέντες ἀκούομεν τὸν πάταγον τῶν βομβῶν. Θέλουσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τρομοκρατήσωσι, νὰ ἐνσπείρωσι τὸ πανικὸν δέος. Μάτην οἱ γενναῖοι συνέλαβον τοῦτο ἐν τῇ διανοίᾳ. Ὁ μέγας Πᾶν¹ πάλαι παλαίτατα, ὅτε ἄλλος τύραννος, ὁ μέγας τῆς Περσίδος βασιλεὺς, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ὑποδουλώσῃ καὶ ἐξανδραποδίσῃ αὐτήν, τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην, δραμόντα, ὅπως καλέσῃ τὴν Σπάρτην πρὸς βοήθειαν, συνήντησε περὶ τὸ Παρθένιον ὄρος ὑπὲρ τὴν Τεγέαν καὶ εἶπεν ν' ἀπαγγείλῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι θὰ μεταβῇ εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἵνα συμμαχήσῃ μετ' αὐτῶν. Μόνον χίλιοι Πλαταιεῖς, πᾶσα δηλονότι ἡ δύναμις, ἦν ἡ μικρὰ ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα πόλις ἡδύνατο νὰ παρατάξῃ καὶ δέκα περίπου χιλιάδες Ἀθηναῖοι νικῶσι τὸν πολυάριθμον στρατὸν τῶν Περσῶν, οἵτινες πανικόβλητοι τρέπονται πρὸς τὰ πλοῖα, ὅπως σωθῶσιν. Περίλαμπρον ἵσταται τρόπαιον, καὶ μνήμονες οἱ εὐσεβεῖς Ἀθηναῖοι τῆς συμμαχίας τοῦ θεοῦ ἰδρύουσιν ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν τὸ σπηλαιῶδες ἱερὸν² τοῦ Πανός, ὁ δὲ Σιμωνίδης ποιεῖ θαυμάσια ἐπιγράμματα, ὧν ἐν ὑπομνησκει τὴν συμμαχίαν τοῦ θεοῦ:

*τὸν τραγόπουν ἐμὲ Πᾶνα τὸν Ἀρκάδα τὸν κατὰ Μήδων,
τὸν μετ' Ἀθηναίων στήσατο Μιλτιάδης*

Ὁ μέγας Πᾶν σύμμαχος ἀθέατος ζῇ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ δσάκις τὸ Ἑλληνικὸν κινδυνεύει, μνήμων τῆς ἱερᾶς συμμαχίας συστρατεύεται μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Καὶ τῇ 28 Ὀκτωβρίου, ὡς ἤκουσε τοὺς κροτοθορύβους τῶν Ἰταλῶν,

¹ Ἡρόδ. ζ', 105.

² Λουκιαν. Θ. Διαλ. 22,3.

καταλείπει ὁ τραγόπους θεὸς τὸ σπήλαιον, τρέχει, πηδᾷ, ἀναρριχᾶται ταχὺς εἰς τοὺς ἀποκρήμινους τῆς Πίνδου βράχους, ἐνσπείρει τὸ Πανικὸν δέος εἰς τοὺς gloriosos milites τοῦ κραυγασίδου Duce, τοῦ καταβοῶντος ἐκάστοτε τὴν ὑφήλιον ἀπὸ τοῦ Παλάτσο Βενέτσια.

Ἀλλὰ τίς μαινὰς Σίβυλλα ἐξώθησε τὸν μέγαν τῆς Ἰταλίας ἄρχοντα, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰ χιμαιρικὰ τῆς φυλῆς του ὄνειρα; Πάντως οὐχὶ ἡ Ῥωμαία ἐκείνη Σίβυλλα, ἡ συμβουλεύσασα τὸν υἱὸν τοῦ Ἀγχίσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης, τὸν ἐθνάρχην τῶν Ῥωμαίων. Οὐχὶ ἡ Ῥωμαία ἐκείνη Σίβυλλα, ἀλλ' Ἑλληνὶς θεότης ἡ πρέσβα Διὸς θυγάτηρ Ἄτῃ ταράσσει καὶ συγχέει τὰς φρένας τοῦ δεσπότης τῆς Ἰταλίας.

*Ὅταν γὰρ ὀργὴ δαιμόνων βλάπτῃ τινά,
τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον, ἐξαφαιρεῖται φρενῶν,
τὸν νοῦν τὸν ἐσθλόν, εἰς δὲ τὴν χεῖρω τρέπει
γνώμην, ἢν' εἰδῇ μηδὲν ὧν ἐξαμαρτάνει¹.*

Ναί, ἡ Ἄτῃ ἐτύφλωσεν αὐτόν, διότι οὐχὶ ῥοδίνῃ θὰ ἦτο ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸν πόλεμον, συμμαχούσης τῆς Ἰταλίας μετὰ τῶν ἠνωμένων ἐθνῶν — λέγω ὅ,τι αἰσθάνομαι — Καὶ ποῖα ἦσαν τὰ ὄνειρα τοῦ δεσπότης τῆς Ἰταλίας; Τὰ παλαιὰ πεπωμένα, Πᾶσα Ἑλλὰς Μουσολίνι ὑπήκοος, Ἡ Ἑλλὰς Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (provincia Achaia), ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς θάλασσα, ἡ Μεσόγειος², nostrum mare. Ταῦτα διενόηθη ὁ Ψευδοξέρξης ἡγούμενος πολυπληθοῦς στρατοῦ καὶ στόλου κατὰ θάλασσαν τε καὶ ἀέρα. Τὸν ἄνθρωπον οὐκ εἶα καθεύδειν τὰ τοῦ Χίτλερ τρόπαια, στρατεύων δ' ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ὠνειροπολεῖτο εὖωνα Χιτλερικά ἀνδραγαθήματα. Ἀλλ' ἡγνώνει ὅτι τυραννῶν δὲν κατέρωθωσε νὰ σφυρηλατήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑπηκόων του ἀνδρείαν καὶ θάρρος, ἡγνώνει ὅτι δὲν ὠδήγει εἰς τὸ πεδῖον τῶν πεπωμένων του cives Romanos, πολίτας Ῥωμαίους, ἀλλὰ Νεφελοκοκκυγίας πολίτας.

Πλὴν τὰ ὄνειρά του ὅπωςδῆποτε ζητεῖ νὰ ἐκπληρωθῶσι καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως. Ἐπρεπε λοιπὸν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ δὲν ἦτο εὐκολον. Ἡ μικρὰ Ἑλλὰς τῶν ἐπὶ ἑκατομμυρίων

¹ Παρὰ Λυκούργῳ κατὰ Λεωκρ. § 92.

² Ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἐλέγετο ἡ Μεσόγειος θάλασσα (Mediterraneum mare) ἀλλ' ἤδε ἡ θάλασσα (Ἡρόδ. Α'. 1. 185. Ἀππιαν. Προοιμ. 1), ἡ παρ' ἡμῶν θάλασσα (Πλάτ. Φαίδ. σ. 113 Α), ἡ καθ' ἡμᾶς θάλασσα (Πολύβ. Α', 3, 9 καὶ ἀλλαχοῦ. Διοδ. Σικελ. Δ', 18,5) ἡ ἔσω ἢ ἐντὸς θάλασσα (mare internum). Ψευδαριστ π. Κόσμ. 3. Πολύβ. Γ', 29,2 Διοδ. Σικελ. Δ', 18,5). Ἀντιτίθεται δὲ πρὸς τὴν ἐντὸς καὶ καθ' ἡμᾶς θάλασσαν ἡ ἔξω ἢ ἐκτὸς θάλασσα.

οὐδεμίαν ἀφορμὴν παρείχεν εἰς τοὺς 45 ἑκατομμύρια Ἱταλούς. Καὶ τότε αἶρεται ἡ ἀυλαία τοῦ Αἰσωπείου μύθου Ἑλνκος καὶ ἄρνιον, ὃν καὶ ἀναγινώσκω, διότι ἴσως ἀπὸ τῶν μαθητικῶν σας βάθρων μέχρι σήμερον θὰ ἔχετε λησμονήσει αὐτόν.

Ἑλνκος ἄρνα εὐρὼν πεπλανημένον, οὐκ ἀφήρπασε χειρὶ δυνατωτάτῃ ἄλλ' ἠθέλησε μετ' εὐλόγου αἰτίας τοῦτον φαγεῖν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν τοιαῦτα· ἔπερσι σὺ πολλὰ καθύβρισάς με. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν θρηνηδῶν ἀνεβόα· ἔγωγ' οὐκ ἐν τούτῳ γεγένημαι τῷ χρόνῳ. Καὶ ὁ λνκος εἶπε πρὸς αὐτόν· τὴν ἄρουράν μου νέμῃ. Ὁ δὲ ἔφη· ἄκμὴν τροφὴν οὐκ εἶδον. Πάλιν ὁ λνκος· ἐκ τῆς πηγῆς μου πίνεις. Ὁ δὲ οὐπω πέπωκα ὕδωρ· προσεῖπεν αὐτῷ· τῆς γὰρ μητρὸς μου τὸ γάλα ἡ τροφή μου καὶ τὸ πόμα μου. Ὁ δὲ συλλαβὼν καὶ φαγὼν τοῦτον εἶπεν. ἄλλ' ἐγὼ τέως ἄδειπνος οὐ μενῶ, εἰ καὶ σὺ ἀφορμὴν ἐμὴν πᾶσαν λύεις.

Ποικίλας ἀληθῶς ἀφορμὰς λυκείους ἐπενόει ἐκάστοτε ἡ Ἱταλικὴ δικτατωρία, ἀλλὰ δὲν κατεβρόχθισε τὸ ἄρνιον, τὴν μικρὰν Ἑλλάδα. Ἐφηροδόσθη ἡ ἀρχαία παροιμία Ἑλνκος ἔχανεν ἥτοι ἔμεινε μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα. Ποίαν πρῶτην καὶ ποίαν ὑστάτην τῶν ἀφορμῶν νὰ καταλέξωμεν; Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν τοῦτο γεύματος χάριν.

Τὸ χαλκεῖον Stephani ἀνακοινοῖ· Ὁ Ἀλβανικὸς πληθυσμὸς ὁ ὑποτεταγμένος εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν τρομεροῦ πολιτικοῦ ἐγκλήματος διαπραχθέντος εἰς τὴν ἑλληνοαλβανικὴν μεθόριον. Ὁ μέγας Ἀλβανὸς πατριώτης Νταοῦτ Χότζα γεννηθεὶς εἰς τὴν ἀλύτρωτον περιοχὴν τῆς Τσαμουριάς ἐδολοφονήθη ἀγριῶς ἐπὶ ἀλβανικοῦ ἐδάφους πλησίον τῶν συνόρων. Τὸ σῶμά του εὐρέθη ἀκέφαλον. Ἐγνώσθη βραδύτερον ὅτι οἱ δολοφόνοι ἦσαν Ἑλληγες πράκτορες, οἵτινες παραλαβόντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀποκοπεῖσαν κεφαλὴν παρέδωκαν εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀρχάς, αἵτινες ἀπὸ πολλῶν ἑτῶν εἶχον ἐπικηρούξει τὸν Ἀλβανὸν πατριώτην. Ὁ δὲ λυκοφόρος ἡμερήσιος Ἱταλικὸς τύπος ὠργίασεν, ὥς Τυρρηρικὴ σάλπιγξ διεσάλπισε πανταχοῦ μὲ τὴν φωνηεντόμεστον Ἱταλικὴν γλῶσσαν τὸ ἐγκλημα τῆς Ἑλλάδος, τὸν φόνον τοῦ μεγάλου πατριώτου Νταοῦτ Χότζα.

Ἀλλὰ ποῖός τις ἦτο αὐτὸς ὁ μέγας πατριώτης, ὁ ἀπαθανатиσθεὶς ὑπὸ τῆς Ἱταλικῆς δικτατωρίας; Ὁ μέγας οὔτος πατριώτης ἦτο κοινὸς ἐγκληματίας, οἱ δὲ φονεῖς ἦσαν Ἀλβανοὶ καὶ οὐχὶ Ἑλληγες, ὁ δὲ φόνος ἐγένετο πρὸ εἰκοσαετίας. Κοινὸς λοιπὸν ἐγκληματίας ὁ Νταοῦτ Χότζα, ὁ *civis Romanus*, ὑπὲρ οὗ ἀκούεται τὸ *velo* τῆς νέας Ῥώμης, ἥτις ζητεῖ ἱκανοποιήσιν.

Ὑποδεικνύουσιν οἱ Ἱταλοὶ συνεργασίαν τῶν δύο χωρῶν, ὃ ἔστι μεθερμηνεύμενον πολιτικὴν ὑποταγὴν τῶν Ἀθηναίων. Διαρρηγμένη ἀποκρούει ταύτην ἡ

Κυβέρνησις, ἰσχυρῶς διαβεβαιουμένη ὅτι θὰ τηρήσῃ οὐδετερότητα πρὸς τοὺς ἐμπολέμους. Ἐπακολουθεῖ τὸ ἀνοσιώτατον, ἀνιερώτατον, ἀνανδρότατον ἀνοσιούργημα τῶν Ἰταλῶν.

Εἶναι ἡ 15ῃ Αὐγούστου, ἡ ἑορτὴ τῆς Μεγαλόχαρης Τήνου. Πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος πλῆθος εὐσεβῶν προσκυνητῶν συρρέει. Μετὰ τῶν προσκυνητῶν συναποπλέει καὶ ἡ Ἑλλη σημαιοστόλιστος προσκυνήτρια τῆς Μεγαλόχαρης. Ὑπενθυμίζει τὴν Θεωρίδα τῶν Ἀθηναίων, ἣτις ἐπέμπετο κατ' ἔτος πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἦτο παλαιὰ τῶν Ἀθηναίων εὐχὴ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Θησέως σωτηρίας τῶν δις ἑπτὰ ἐκείνων νέων, οἵτινες ἐστέλλοντο ὥς φόρος εἰς τὸν Μινώταυρον. Μέχρι τῆς ἐκ τῆς Δήλου ἐπανόδου τοῦ πλοίου οὐδεμία θανατικὴ ποινὴ ἐξετελεῖτο. Ἀλλὰ καθ' ἣν ὥραν ἡ παραλιακὴ ὁδὸς ἦτο κατὰμεστος προσκυνητῶν, ὅπως παρακολουθήσωσι τὴν λιτανεῖαν, ἡ Ἑλλη τορπιλλίζεται. Τίνες οἱ ἀνόσιοι ἐργάται τοῦ στυγεροῦ ἐγκλήματος; Τίνες ἠφάνισαν ὑπούλως τὸ ὠραῖόν μας πλοῖον; Τίνες ἄλλοι ἢ οἱ δεξιοὶ χειρισταὶ τοῦ σιλέτου; Τίνες ἄλλοι ἢ οἱ σκηνοθετήσαντες τόσας καὶ τόσας σκευωρίας καὶ μηχανορραφίας; Καὶ ἐνθυμοῦμαι τοὺς λόγους τοῦ Taine ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῆς τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ. «Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι πεπαιδευμένοι, εὐφραδεῖς, εὐγενεῖς, ἀλλὰ δολοφόνοι κακοῦργοι καὶ φονεῖς Διαπράττουσιν ἔργα ἀγρίων, καὶ σκέπτονται ὡς ἄνθρωποι πολιτισμένοι· εἶναι λύκοι νοήμονες». Οὗτοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Καίσαρος Βοργίου συνέλαβον καὶ ἐκύψαν τὸν ἀνόσιον τορπιλισμόν. Τίς τότε, εἰς οὗ τὰς φλέβας ῥέει αἷμα ἑλληνικὸν διὰ τὴν ἀνίερν καὶ ἀνάνδρην ταύτην προᾶξιν τῶν Ἰταλῶν δὲν ἡσθάνθη τὸ αἶσθημα τῆς ἐκδικήσεως; Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ γιγαντοῦται, πληροῦται πολεμικοῦ μένους, λησμονεῖ πολιτικὰς διαμάχας, γίνεται εἰς ἄνθρωπος, θέλει νὰ ἐκδικήσῃ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὀσινὰ του, εἶναι ἕτοιμος νὰ λάβῃ τὸ ὄπλον, ἔχει τὴν χεῖρα ὑπὸ τὴν σκανδάλην, περιμένει τὸ κέλευσμα τῆς πατρίδος καταπνίγων τὸν πόνον του. Καὶ ἐτάφη ἐκεῖ εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Μεγαλόχαρης ὕδατα ἡ Ἑλλη· πέντε ἔτη ὑπὸ τὰ ὕδατα! Ἀλλ' ἀνέστη καὶ ὑπερήφανος σημαιοστόλιστος κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Μεγαλόχαρης καταπλέει εἰς τὴν Τήνον, ἵνα ἀποτίσῃ τὰ ἀναστάσιμα καὶ ὀρκισθῇ ὅτι οὐδέποτε ἔχθρος θὰ τολμήσῃ νὰ πλήξῃ αὐτὴν ἰταλιστὶ καὶ ἀνάνδρως, καὶ θὰ ἐπαναφέρῃ τὰς εὐλογημένας ἐκεῖνας ἡμέρας τῆς δόξης τῆς ναυμαχίας τῆς Ἑλλης.

Καταπνίγομεν τὸν πόνον μας, ἀλλ' ὁσημέραι ὑπεξάπτεται ἡ ὀργὴ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ ῥωμαϊκὸν ἐργαστήριον ἀκαταπόνητον νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργάζεται, ῥάπτει καὶ ὑφαίνει παντοίους δόλους καὶ ἐπιβουλὰς, δολοπλοκεῖ, μηχανορραφεῖ, ἀκατανόμαστος πληθωρισμὸς συκοφαντιῶν, τόσος ὅσος καὶ τῶν χαρτονομισμάτων τῆς ἐπονειδίστου κατοχῆς τῶν δύο ἀσπόνδων συνεταίρων.

Νέος ληστοδιάδοχος πατριώτης μετ' ἀμύμονα Νταούτ Χότζα ἐκθάπτεται, ὁ Σεφκὲτ Ὅσμὰν Τακά, ὅτι δῆθεν ἐδολοφονήθη διὰ τὴν ἐθνικὴν του δραῖσιν ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ . . . ἐβιάσθη ἡ κόρη τοῦ Μεχμέτ Γιακούπ ὑπὸ ἐλληνικῆς ληστοςυμμορίας. Καὶ τίς ἦτο ὁ δολοφονηθεὶς μέγας φιλόπατρις καὶ ἐθνικὸς ἀνὴρ ἀκούων εἰς τὸ ὄνομα Σεφκὲτ Ὅσμὰν Τακά, ὑπὲρ οὗ ἀκούομεν τὸ veto τῆς νέας Ῥώμης; Ὁ Τακά ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν φρενοβλαβῶν, προκειμένου δὲ νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ φρενοκομεῖον Κερκύρας ἠτύοκτόνησεν, ὅπερ ἐνόρως ἐμαρτύρησεν ἡ χήρα σύζυγός του καὶ οἱ συγγενεῖς του. Ἡ δὲ Ὀθωμανὶς παρθένος, ἡ Vestalis virgo, ἡ Ἑστιὰς παρθένος, ἥς τῆς παρθενίας τὴν τιμὴν ἀπῆτει ἡ Ῥώμη; Ἡ κόρη τοῦ Μεχμέτ Γιακούπ κατείχετο ὑπὸ ψυχοπαθολογικοῦ ἐρωτισμοῦ, διῆγε βίον ἔκλυτον. Ὁ Μεχμέτ Γιακούπ τίμιος Ἀλβανὸς τὴν ἀτιμίαν τῆς θυγατρὸς οὐδαμῶς ὑπομείνας ἐφόνευσεν αὐτὴν καὶ σφάζει τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας του. Ὁ Ἀλβανὸς γίνεται ἀληθινὸς *civis Romanus*. Ὑπενθυμίζει τὸν πατέρα τῆς Βιργίνιας Βιργίνιον, ὅστις ἀρπάσας ἔκ τινος κρεοπωλίου μάχαιραν κατέσφαξε τὴν θυγατέρα του πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ πλήθους, ἵνα σώσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀκολασίας τοῦ Ἀππίου Κλαυδίου. Ἡ νέα Ῥώμη τοῦναντίον ζητεῖ ἱκανοποίησιν ὑπὲρ τῆς ἀτιμίας.

Ὁ πόλεμος εἶναι ἐγγύς. Ὁ δεσπότης τῆς Ἰταλίας συγκαλεῖ τοὺς ἐπιτελεῖς του καὶ ζητεῖ πληροφορίας προβάλλων διάφορα ἐρωτήματα. Ἐρωτᾷ τὸν ἀντιβασιλέα τῆς Ἀλβανίας· πῶς εἶναι ἐν Ἑλλάδι τὰ πνεύματα; Φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχουσι χάσει τὸ ἠθικόν των. Ὁ δὲ Πρέσκα, ὅστις ἦτο εἷς τῶν ἱκανωτάτων στρατηγῶν καὶ ἐκδότης τοῦ ἔργου "Ἀστραπιαῖος πόλεμος" καὶ εἶχεν ἀναλάβει νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν θεωρίαν του εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν, βεβαιοῖ: Τὸ ἠθικὸν τῶν στρατευμάτων μας εἶναι ὑπέροχον. Τὰ μόνα κρούσματα ἀπειθαρχίας, τὰ ὁποῖα συνήντησα εἶναι ἡ ἀσυγκράτητος ἐπιθυμία τῶν ἀξιωματικῶν φλεγομένων ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ πολεμήσουν. Εἰς δὲ τὴν ἐρώτησιν τοῦ Μουσολίνι· Πόσας δυνάμεις διαθέτετε; ἀπαντᾷ. Ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἐκτὸς τῶν ταγμάτων εἰδικότητων. Ἐχομεν ν' ἀντιμετωπίσωμεν 30 χιλ. Ἐχομεν δηλαδὴ ὑπεροχὴν 2:1. Ὡς πρὸς τὰ τεχνικὰ μέσα τάνκς καὶ ἀμυντικὰ ἔργα τοῦ ἐχθροῦ; Δὲν ἀνησυχῶ, ἀπαντᾷ ὁ Πρέσκα, ἀνησυχῶ μόνον διὰ μίαν ἐνδεχομένην ἀεροπορικὴν βοήθειαν τῶν Ἀγγλῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Δι' ἐμὲ ἡ ἐλληνικὴ ἀεροπορία εἶναι ἀνύπαρκτος.

Πάντα τὰ βλεπόμενα δι' ὠπλισμένου καὶ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ ἐξήτασαν, ἠρεύνησαν, διεξωνήσαν μετ' ἀκριβείας. Ἀλλ' ἐν μόνον μὴ βλεπόμενον δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν, τὴν ἐκ κληρονομίας γενναίαν ἐλληνικὴν ψυχὴν, καὶ ἀναμιμνήσκομαι τὸν διάλογον τοῦ μεγάλου βασιλέως τῶν Περσῶν μετὰ τοῦ Δημαράτου. Εἶχεν

ἀπαριθμηθῇ ὁ Περσικὸς στρατός, Μῆδοι, Ἀσσύριοι Βάκτριοι, παύω νὰ κατονομάζω αὐτόν, εἶναι ποικίλος, πλεῖστος· εἶχεν ἤδη ἀπαριθμηθῇ καὶ ὁ μέγας ναυτικὸς στρατός. Ὁ Ξέρξης ἱκανοποιημένος, βέβαιος ὅτι οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ ν' ἀντιστῇ πρὸς τὰς μυριάδους δυνάμεις του ἤθελεν ὥς ἐκ περισσοῦ νὰ λάβῃ ἐπίσημον βεβαίωσιν. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν Δημάρατον. Ἐπιθυμῶ, λέγει, νὰ σ' ἐρωτήσω Δημάρατε. Σὺ εἶσαι Ἕλλην καὶ ἐκ πόλεως οὔτε ἐλαχίστης οὔτε ἀσθενεστάτης. Εἰπέ μοι θὰ δυνηθῶσιν οἱ Ἕλληνες νὰ προβάλῳσιν ἀντίστασιν, νὰ ὑψώσωσι χεῖρας ἐναντίας κατ' ἐμοῦ; Καὶ ὁ Δημάρατος. Θέλεις, ὦ βασιλεῦ, τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐχὶ νὰ ὀμιλήσω λόγους εὐχαρίστους. Τότε θὰ ὀμιλήσω οὐχὶ περὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν Λακεδαιμονίων. Οὔτοι θὰ ἐναντιωθῶσι καὶ ἐὰν οἱ ἄλλοι πάντες σκέπτονται, ὅπως σύ. Μὴ ἐρωτήσης πόσοι εἶναι, καὶ χίλιοι ἂν εἶναι θὰ πολεμήσωσι καὶ ὀλιγώτεροι τῶν χιλίων, ἢ καὶ περισσότεροι. Ἐγέλασεν ὁ Ξέρξης. Τί λέγεις, Δημάρατε, χίλιοι ἄνδρες θὰ πολεμήσωσιν ἐναντίον τοσαύτης στρατιᾶς; Ἐὰν ἕκαστος ἐκείνων εἶναι ἀντάξιός δέκα τῆς στρατιᾶς μου, τότε βεβαίως ὁ λόγος σου εἶναι ὀρθός. Ἐγὼ αὐτὸς δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι εἶμαι ἱκανὸς νὰ μάχωμαι οὔτε πρὸς δέκα ἄνδρας οὔτε πρὸς δύο, οὐδ' ἤθελον μονομαχήσει, ἀλλ' ἐὰν εἶναι ἀνάγκη ἢ μέγας τις ἀγὼν παροτρύνει πρὸς τοῦτο, μετὰ μερίστης εὐχαριστήσεως ἤθελον πολεμήσει πρὸς ἕνα τούτων τῶν ἀνδρῶν, οὔτινες λέγουσιν ὅτι ἕκαστος εἶναι ἀντάξιός τριῶν Ἑλλήνων. Ἴδου ἡ ἱστορία μετὰ δύο χιλιάδας καὶ τριακόσια ἔτη ἐπαναλαμβάνεται. Τεσσαράκοντα καὶ πλέον ἑκατομμύρια Ἰταλῶν ἐναντίον ἑπτὰ ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων.

Ἰαύουσι πλέον τὰ προσχήματα καὶ ἡ ζήτησις τῶν ψευδαπορροῶν. Ὁ λύκος ἤνοιξε τὸ στόμα καὶ ἐτοιμάζεται νὰ καταβροχθίσῃ τὸ ἀρνίον. Μετὰ τὰ ἄρρητα ἐκεῖνα δεῖπνα ἐν τῇ Ἰταλικῇ πρεσβείᾳ ὀρθρου βαθέος ὁ πρεσβευτὴς ἐνδυσθεὶς τὴν λυκοφόρον στολὴν σπεύδει νὰ ζητήσῃ τὸ ἀρνίον καὶ νὰ ἐγχειρίσῃ τὸ κυνικὸν ἐκεῖνο πιττάκιον τοῦ κυρίου του. Ἀλλὰ καθ' ἣν ὥραν ἐγχειρίζει τοῦτο ἀπατᾷ, δολιεύεται, ὁ Ἰταλικὸς στρατὸς πανέτοιμος, ἀνοπλὸς συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ ἀστραπιαίου πολέμου τοῦ Πράσκα βαδίζει πρὸς τὴν Πίνδον τὴν ἐπτασφράγιστον ταύτην πύλην καὶ διὰ τὴν Ἀλβανίαν καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ κυβερνήτης τῆς χώρας μαντεύεται τὸ περιεχόμενον, ἀναγινώσκει τυπικῶς, παρατηρεῖ αὐτὸν ὀλόκληρον καὶ λέγει. Ὡστε πόλεμος! Ἦνοιξε τὴν θύραν καὶ ὁ λύκος ἐξηλθεν ἄνευ ἀρνίου, λύκος χανών.

Ἡ ἄρνησις ἐκείνη ἀστραπιαίως ἀντηχεῖ πανταχοῦ. Δὲν καταπνίγεται ἡ φωνὴ ὥς μέχρι τοῦδε, «οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσιν ἐν φυλακαῖς· λέλυται γὰρ λαὸς ἐλεύθερα βάζειν». Μυριόστομον ἀναζῇ εἰς τὰ χεῖλη πάντων τῶν Ἑλλήνων τὸ «Μολὼν λαβέ». Σπεύδουσιν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος πάντες ἄδοντες θού-

ρια ἐμβατήρια. Νῦν ἔργῳ ἐπιστρατεύεται ἡ Ἑλλάς, βαδίζουσιν οἱ Ἕλληνες σφίγγοντες τοὺς ὀδόντας, ὅπως ἐκδιώξωσι τὸν ἀρπακτῆρα λύκον, ὅστις ἤδη ἠκονημένους ἔχων τοὺς ὀδόντας εἰσέρχεται ἢ προσπαθεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος. Ἀλλὰ καὶ οἱ φύλακες τῶν συνόρων ἀγρυπνοῦσι μὲ τὰς μικράς των δυνάμεις, ἔτοιμοι κατὰ κεραίαν νὰ ἐκτελέσωσι τὸ σχέδιον τοῦ ἐπιτελείου, κοιμῶνται ἐνδεδυμένοι. Ἀνακοινοῦται εἰς ἀπάσας τὰς μονάδας ἡ ἡμερησία διαταγὴ τῆς μεραρχίας «Ἀμυνθῆτε μετὰ λύσσης κατὰ τοῦ ὑπούλου καὶ ἀνάνδρου ἐπιδρομέως, ὅστις θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς πατρίδος μας ἔδαφος», ὁ δὲ στρατηγὸς Κατσιμητήρος ἀπαντᾷ «δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω ὑπευθύνως τὸν κύριον ἀρχηγὸν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ὅτι «δὲν θὰ περάσουν οἱ Ἱταλοὶ ἀπὸ τὸ Καλπάκι». Οἱ προκεχωρηκότες Ἱταλοὶ ἀναχαιτίζονται, ἡ αἱματωμένη Γκραμπάλα ἀνακαταλαμβάνεται, καταλαμβάνεται ὁ Προφήτης Ἡλίας, μεγάλη θυσία προσφέρεται ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ὁ ἡρωϊκὸς ὑπολοχαγὸς Ἀλέξ. Διάκος πίπτει μαχόμενος, πίπτει νεκρὸς ὁ διμοιρίτης ἑφεδρος ἀνθυπασπιστὴς Ντάσκας, ὁ γενναῖος συνταγματάρχης Δαβάνης τραυματίζεται, προσπαθεῖ νὰ κρατηθῇ ὄρθιος, ἀλλὰ ταλαντεύεται, ὁ συνάδελφός του Σπυρόπουλος κρατεῖ αὐτὸν εἰς τὰς χεῖράς του, τρέχουσιν οἱ στρατιῶται καὶ σπένδοντες δάκρυα θερμὰ μεταφέρουσιν αὐτόν. Ἀναλαμβάνει ὁ ταγματάρχης Καραβίας, διατάσσει ἐπίθεσιν ἐφ' ὅπλου λόγχην καὶ οἱ Ἱταλοὶ τρέπονται εἰς φυγὴν. Διὰ τῆς λόγχης ἐξεδίωξαν τοὺς Ἱταλοὺς οἱ Ἕλληνες πολλαχόθεν πολλάκις. Τὴν λόγχην ἀπεκάλεσαν οἱ Ἱταλοὶ ὅπλον βάρβαρον. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅπλον βάρβαρον, εἶναι ὅπλον ἑλληνικόν. Διὰ τῆς λόγχης ἀντιμετωπίζει τις τὸν ἐχθρὸν στήθος πρὸς στήθος, ἡ λογχομαχία οὐχὶ δειλίαν ἀλλ' ἀνδρείαν μὴνύει, ἐλέγχει θάρρος καὶ τολμηρίαν, οὐχὶ λιποψυχίαν, διὰ τῆς λόγχης ἀτενίζει τις καρτερικῶς ζῶντα τὸν θάνατον. Ἡ λόγχη εἶναι ὁ ἔλεγχος τῆς δειλῆς καὶ ἀνδρείας ψυχῆς. Ἐν τῇ λόγχῃ ἀναστῇ τὸ ἐρώτημα τοῦ Αἰσχυλείου χοροῦ ἐν τῇ ἀθανάτῳ ἐκείνῃ τραγωδίᾳ, ἐν ᾗ ἀπαθανατίζεται ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία. Θέλει ὁ χόρος νὰ μάθῃ, ποῖοι ἐνίκησαν οἱ Πέρσαι ἢ οἱ Ἕλληνες; Ἀκούσατε τὸ Αἰσχυλείου ἀρχαῖον ἐρώτημα «πότερον τόξου ῥῦμα τὸ νικῶν ἢ δορυκράνου λόγχης ἰσχύς κεκράτηκεν;» ἦτοι τὸ τόξον νικᾷ, οἱ Πέρσαι, ἢ ἡ ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ δόρατος λόγχη; , οἱ Ἕλληνες; Ἀθάνατον ἑλληνικὸν ὅπλον! Καὶ τώρα θαυματουργεῖς εἰς χεῖρας ἑλληνικὰς ἐναντίον βαρβάρων ἐκεῖ ἐν Κορέᾳ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ λόγχη, ὦ εὐγενεῖς Ἱταλοί, δὲν εἶναι ὅπλον βάρβαρον, ἐν αὐτῇ οὐδεμία ὑπολόγῃς ἐγκρύπτεται. Ἐὰν δ' ἠτένιζον τὸ γαταγάνι τοῦ Ἀναγνωσταρά, δύνασθε νὰ φαντασθῆτε πῶς θὰ ἐχαρακτηρίζετο. Ναί, τὸ γαταγάνι τοῦ Ἀναγνωσταρά, ὅπερ τὴν ἐπὶ πεντακόσια ἔτη στενάζουσιν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν ζυγὸν ὠμοτάτου τυράννου ἡλευθέρωσε. Ἄν εἶναι ὅπλον βάρβαρον, ὦ κάκιστοι γείτονες. Ὁ Ὑπερίτης

γενναῖοί μου Ἱταλοί εἶναι ὄπλον βάρβαρον, ἀπάνθρωπον, κακοῦργον. Ὁ Ὑπερίτης! Ἐρρίπτετε αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀεροπλοίων σας ὡς μάννα, σαρδανίως γελῶντες καὶ ἀνακαγχάζοντες, κατὰ τῶν ἀφελῶς καὶ ἀμερίμνως εἰς τὸν οὐρανὸν προσβλεπόντων Αἰθιοπῶν, ὅπως μηδέποτε ἄλλοτε ἴδωσι τὸ γλυκὺ τοῦ ἡλίου φῶς, ἀλλ' ἐν σκότει δοῦλοι δουλεύωσι δούλια ἔργα. Τοῦτο εἶναι ἔργον βάρβαρον, Σκυθικόν· οἱ Σκύθαι ἔπραττον τοῦτο κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας, ὃ ἡμερωταί τῶν βαρβάρων Ἱταλοί. Ἀφ' οὗ ἡμερώσατε, ἐξεπολιτίσατε ἐκτυφλοῦντες τοὺς Αἰθιοπας, τοὺς ὄντως ἀμύμονας, μεθ' ὧν, ὡς λέγει ὁ βασιλεὺς τῶν ποιητῶν, ὁ Ζεὺς ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων θεῶν καὶ θεαινῶν συνεδείπνει ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας, ἤλθετε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν μεγάλην τῆς ἐλευθερίας διδάσκαλον ὡς ἑξανδραποδισταὶ καὶ καταποντισταί, οὐχὶ δὲ ὡς προσκυνηταί, ἵνα ἀποτίσῃτε τὰ διδασκάλια τῆς ἐλευθερίας καὶ φόρον εὐγνωμοσύνης, διότι διδαχθέντες τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας ἐξεδιώξατε τοὺς τυραννικοὺς δεσπότας σας καὶ ἡ Ἱταλία κατέστη ἐλεύθερον ἠνωμένον βασίλειον. Ἠλθετε ἀλλ' ἀνεχαιτίσθητε, ἐπετέθητε ἀλλ' ἀπεκρούσθητε, ἠναγκάσθητε ῥίψοιποι νὰ τάξετε, νὰ δείξετε τὰ τυφλὰ τοῦ σώματος καὶ ἄοπλα καὶ ἄχειρα καὶ φεύγοντες κατενωτίσθητε ἱκανὰς πληγὰς μνήμης ἔνεκα.

Ἀλλ' εἴσθε ἄπειροι τὸ πλῆθος ἀνασυγκροτεῖσθε, παρατάσσετε ἄπειρα ἄρματα μάχης καὶ ἄφθονον πυροβολικόν. Ὅλος ὁ χαλύβδινος οὗτος ὀπλισμὸς κινεῖται νὰ κατέλθῃ εἰς τὰ θρυλικά Ἰωάννινα. Κεραυνοβόλος δρᾷσις τοῦ ἀντιαρματικοῦ συγκροτήματος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν γενναίων ἀξιωματικῶν ἄρχεται. Θύελλα πυρὸς καὶ σιδήρου ἐνσκήπτει ἐπὶ τῶν ἄρμάτων. Καπνὸς καὶ φλόγες ἐπακολουθοῦσι τὰς ἐκρήξεις τῶν ὀβίδων. Τὰ ἄρματα μάχης ἄλλα συντρίβονται καὶ ἄλλα καίονται, τὸ δὲ πεζικὸν τρέπεται εἰς φυγὴν. Οἱ ἄνδρες ἀναπηδῶσιν ἀπὸ τῶν χαρρακωμάτων καὶ βλέπουσι τὸν σιδηρόφρακτον ἐχθρὸν φεύγοντα οἰμωγὴν τε καὶ εὐχολὴν πέλεν ἀνδρῶν ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων. Ποτίζεται πάλιν ἡ Ἡπειρωτικὴ γῆ μὲ ἄφθονον αἶμα ἑλληνικόν.

Ποίαν μάχην πρώτην, ποίαν δευτέραν ἢ ὑστάτην νὰ ἐξυμνήσω; Τὴν μάχην τῆς Σαμαρίνας ἢ τὴν μάχην τοῦ Σμόλικα καὶ τοῦ Διστράτου ἢ τὴν μάχην τῆς Κονίτσης; Τίνας ἡγέτας πρώτους νὰ ἐγκωμιάσω; τὸν Κατσιμῆτρον, τὸν Δημάρατον, τὸν Πιτσίκαν καὶ τὸν Γεωργοῦλιν, τὸν Κόκκινον, τὸν Νομικόν, τὸν Σπηλιοτόπουλον ἢ τὸν Παπαδόπουλον; τὸν Γκερλιώτην ἢ τὸν Στανωτᾶν; τὸν Βραχνόν, τὸν Κετσέαν ἢ τὸν Καραβίαν; τὸν Ἀντωνόπουλον ἢ τὸν Παπασταθόπουλον; τὸν Χρυσόχορον, τὸν Μπεγέτην, τὸν Μαυρογιάννην ἢ τὸν Κωστάκην; ἢ τὸν γενναῖον ταγματάρχην Ἰσραηλίτην Φριτζῆν Μαρδοχαῖον; Ἀθάνατον, ὃ ἥρωες, θὰ ἀναγραφῇ τὸ ὄνομά σας εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ

θάλασσαν ὁ ἑλληνικὸς στόλος θαυματουργεῖ προξενῶν καταστροφὰς εἰς τὰς νηοπομπὰς τοῦ ἐχθροῦ. Τίνα πρῶτον ἢ δεύτερον νὰ ἐξάρω; τὸν Ἰατριδην, τὸν Χατζηκωνσταντῆν, τὸν Ῥώταν, τὸν Οἰκονόμου, τὸν Κώνσταν, τὸν Καββαδῖαν τοὺς ἀδελφοὺς Ζέπους; Ἐπραξαν ἄξια τῶν Σαλαμινομάχων, ἄξια τοῦ Μισοῦλη καὶ τοῦ Κανάρη. Ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τὸν πίνακα τῶν συντελεστῶν τῆς νίκης ἴσταιται ὁ Ἀλέξανδρος Παπάγος.

Ὁ ἀστραπιαῖος πόλεμος τοῦ Πράσκα ἐματαιώθη, ἀπέτυχεν. Ὁ Μουσολῖνι τῇ 18ῃ Νοεμβρίου ὁμιλεῖ πρὸς τὰς φασιστικὰς ἱεραρχίας ἐν Ῥώμῃ, καταλύει τὸν Πράσκαν καὶ στέφει ἀρχιστράτηγον τὸν στρατηγὸν Σοντού, ὅστις μάτην προσπαθεῖ ν' ἀφαιρέσῃ τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Ἑλλήνων. Ἦδη προπαρασκευάζεται ἡ μάχη τῆς Κορυτσᾶς, ὅπου ἦτο τὸ Ἰταλικὸν στρατηγεῖον. Τέσσαρες μεραρχίαι, τέσσαρα τάγματα μελανοχιτώνων, πυροβολαρχίαι βαρέος πυροβολικοῦ ὑπερασπίζουσι τὴν Κορυτσάν. Ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας μάχονται οἱ στρατιῶταί μας καὶ παρὰ τὴν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν καὶ τὴν βροχὴν τῶν βομβῶν ὑπὸ τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας ἤσαντο οἱ Ἕλληνες νίκην περιλάμπρον. Οἱ Ἕλληνες εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν. Ἡ ἑλληνικὴ χαρὰ εἶναι ἀπερίγραπτος. Ὁ Βασιλεὺς ἀπευθύνει διάγγελμα πρὸς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις, ὁ ἀρχιστράτηγος συγχαίρει τοὺς νικητάς, ὁ κυβερνήτης τῆς χώρας ὁμιλεῖ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ νίκῃ ὑπαινισσόμενος καὶ τὸν Μουσολῖνι, ὅστις εἶχεν ἐξαγγεῖλει ὅτι 'θὰ σπάσῃ τὰ πλευρὰ τῶν Ἑλλήνων'. Ἀλλ' ἡ μεγάλη γλῶσσα κεραυνοῦται. Ἀλησμόνητοι ἡμέραι χαρᾶς. Κατελάβομεν τὴν Κορυτσάν. Τετράκις, ὧ Πανέλληνες, εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Κορυτσάν καὶ ἐξῆλθομεν, ἀπῆλθομεν ὅθεν ἤλθομεν. Οὕτως οἱ ἰσχυροὶ διανέμονται τὰ δῶρα τῆς δικαιοσύνης. Ὁ ἰταλικὸς κόθορνος ἐπεφύλασσε δι' ἑαυτὸν ἐν καιρῷ τὴν μερίδα, προπαρασκευάζετο νὰ καταβροχθίσῃ τὴν περιοχὴν οὐ μόνον κατὰ ξηρὰν ἀλλὰ καὶ κατὰ θάλασσαν. Εἶναι τὸ ἔτος 1923. Εἶχεν ἐπέλθει ἡ συμφορὰ τῶν συμφορῶν, ἡ Ἑλλὰς ἦτο συντετριμμένη, ὁ ἀκμαῖος ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκριζωθεὶς πλάνης ἄστεγος ἐζήτει ἄσυλον, πολλοὶ καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐκοιμῶντο. Αὔ, τότε οἱ γενναῖοι Ἰταλοὶ μικρὸν ἀφορμίδιον εὗρόντες ἐκστρατεύουσι, καταπλέει ὑπερμεγέθης στόλος καὶ καταλαμβάνει τὴν ὠραίαν Κέρκυραν, καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ ἐξέρχεται ἡ μουσικὴ τῶν πλοίων, ὅπως κατακηλήσῃ τὰ πεπαιδευμένα εἰς τὴν μουσικὴν τῶν Κερκυραίων ὄντα. Μάτην, κατεκλήσαν τὸ κενόν. Οὐδεὶς Κερκυραῖος ἐξῆλθε τῆς οἰκίας του. Ἐκλείσαν θύρας καὶ παράθυρα, αὐτοκατάκλειστοι ἔμειναν ἐντός. Naί, οἱ Ἕλληνες, μουσικώτατοί μου Ἰταλοί, εἶναι εἰθισμένοι νὰ φράττωσι τὰ ὄντα εἰς τὰς Σειρῆνας, ἔχουσι μέγαν διδάσκαλον τὸν Λαερτιάδην Ὀδυσσεά, ὃν ναυαγὸν ἐγνώρισαν οἱ Φαίακες, οἱ νῦν Κερκυραῖοι, εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως των

Ἀλκινόου. Ἦτο ἀναγκαία ἡ παρέκβασίς μου αὕτη, ἔπρεπε νὰ βεβαιωθῇτε ὅτι ἡ νῦν Ἱταλικὴ ἐπιβουλὴ παλαιάτατα παρεσκευάζεται.

Δὲν θέλω νὰ αἰσθανθῶ ὅτι ἀπηυδῆσατε ἀκούοντες τὰ ἡρωϊκὰ τῶν μαχητῶν μας κατορθώματα, ἤλθομεν, ὅπως ἀναμνησθῶμεν ταῦτα καὶ ἀντλήσωμεν θάρρος, ἤλθομεν, ὅπως χαλυβδῶσωμεν τὰς ψυχὰς μας διὰ νεώτερα ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀνδραγαθήματα, ἤλθομεν, ὅπως ἐνωτισθῶμεν τοὺς ἀλησμονήτους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν ἡρώων μας, εἰς οὓς ὀφείλομεν τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, ὃν ἀναπνέομεν σήμερον καὶ τὴν θαλπωρὴν μας. Λησμονοῦνται αἱ μάχαι τοῦ Τεπελένι, τῆς Βίγλας καὶ τῆς Ντούσκας, τῶν Ἀγίων Σαράντα, τοῦ Δελβίνου καὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, τοῦ Κοῦτσι καὶ τῶν νέων Θερμοπυλῶν, τῆς Κλεισούρας; Ἦτ-τῶνται καὶ πάλιν ἡττῶνται οἱ πάνοπλοι Ἱταλοί, δεικνύουσι τὰ νῶτα φεύγοντες οἱ ἀρπακτῆρες λύκοι, οἱ δ' ἡρώες μας ὀπισθεν διώκοντες.

Ἀληθινοὶ ἄθλοι Ἡρόκλειοι. Οἱ Ἡρώες μας κατὰ τὸν Ὅμηρον «πολλὰ δ' ἄναντα κάταντα πρόναντα δόχημί τ' ἔρχονται, ὀρέων δυσβάτων ὕψη, βράχους κρημνώδεις, χαράδρας, λόχμας, ἐν ᾗ ἡ χιονοθύελλα καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως μαίνονται, ἡ δ' ἀγρυπνία καὶ ὁ κάματος καταπονεῖ αὐτοὺς. Βαδίζουσι διὰ χιόνος, κοιμῶνται νήστες ἐπὶ τῆς χιόνος, καὶ ἐπέρχονται τὰ δεινὰ τῆς παγοπληξίας, καὶ τῆς παγοπληξίας. Καὶ βλέπομεν σήμερον τοὺς ἡρώας μας μνημεῖα ζῶντα τῆς νίκης περιπατοῦντας ὡς περιπατοῦσι . . . μὲ τὰ δεκανίκια.

Ὡς δ' ὁ πάλαι Ξέρξης μαθὼν τὴν δεινὴν τοῦ στόλου του συμφορὰν κατὰ τὸν Αἰσχύλον «ἀνῶμωξεν κακῶν ὁρῶν βάθος» οὕτω καὶ ὁ Ψευδοξέρξης Μουσολίνι μαθὼν τὰς ἀλλεπαλλήλους ἥττας ἀνοιμώζει, ἀνοδύρεται ἀλλὰ κρύπτει τὸν πόνον του, ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Ἱταλικὸν λαόν, ἀλλὰ δὲν μεγαλορρημονεῖ, δὲν ἀπειλεῖ ὅτι θὰ σπᾶσῃ τὰ πλευρὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἄλλοτε, εὐφημεῖ, φοβεῖται τὸν Καπιτωλῖνον Δία, ὅστις κολαστὴς τῶν ὑπερκόμπων ὑπάρχει. Ἐκτελεῖ ἱερὸν καθήκον, πλέκει τὸ ἐγκώμιον τῶν πεσόντων νεκρῶν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, τῆς λεγεῶνος Τσούλιας καὶ θραίνει αὐτοὺς μὲ τὰ ἄνθη τῆς ἀνοιξέως λέγων παρηγορητικῶς «ἡ ἄνοιξις εἶναι ἰδική μας ἐποχὴ, Ἱταλική, ὅλα θὰ μᾶς ἔλθουν ῥόδινα». Ἦδη μετὰ τὸν φθινοπωρινὸν Πράσκα καταλύεται καὶ ὁ χειμερινὸς Σοντοῦ καὶ ἔρχεται ὁ ἔαρινός, ὁ ἀνοιξιάτικος Καμπαρέλλο.

Ἐπὶ δέκα καὶ τέσσαρας ἡμέρας μάχονται οἱ Ἕλληνες πρὸς ὑπεράριθμον στρατόν, πυροβολικὸν καὶ ἀεροπορίαν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ παραστήσωμεν τὴν γενναϊότητα τῶν ἡμετέρων, πανταχόθεν ἀπωθοῦσιν, ἀποκρούουσιν αὐτοὺς καὶ ὧ γενναῖοι;

*Μὲ τὴν λόγχη σας μόνο
 μὲ τὴν λόγχη σας καὶ μὲ τὴν ψυχὴ σας
 γυμνὲς καὶ τὲς δύο,
 ὠρμήσατε χέρι μὲ χέρι πιασμένοι
 ὡς τὸν ὑπέρτατο ἀντρείκιο χορὸ σας
 γὰρ τὴν ἔφοδο τοῦ Ὑψους.*

Καταλαμβάνεται τὸ ὕψωμα 931 καὶ ὑψοῦται ἡ κυανόλευκος. Δὲν ἀναβαίνουν οἱ πτεροποίκιοι, ὅπως ἀλαλάξωσι νίκην, ἀλλὰ πτερορροοῦσι καὶ οἱ στρατηγοὶ των μαδηγένειοι ἀποχωροῦσιν, ἵνα ἀναγγείλωσιν εἰς τὸν Duce τὸ τέλος τῆς ἑαρινῆς ἐπιθέσεως. “Ἡ ἄνοιξις εἶναι ἐποχὴ Ἑλληνική”.

Καλὰ καὶ ἔνδοξα ταῦτα, ᾧ ἀθάνατοι τῆς Ἀλβανίας ἤρωες. Ἀναπαύητε εἰς τὰς νικητηρίους δάφνας σας, κλείσατε τὰ βεβαρημένα ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας βλέφαρά σας, διότι νέα κλαγγὴ ὅπλων ἀκούεται. Κατέρχονται οἱ Γερμανοί, δευτέρα αὕτη αὐτοκρατορία κατὰ τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος. Τί κακὸν παθόντες, ᾧ Τεῦτονες, ἐκστρατεύετε κατ’ αὐτῆς; Ἡ Ἑλλὰς σχεδὸν εἶναι Γερμανικὴ ἐπαρχία, ἡ ἐμπορικὴ ἀγορὰ κατὰμεστος ἐμπορικῶν γερμανικῶν προϊόντων, ἡ ἐκπαίδευσίς μας κατὰ Γερμανικὸν σύστημα. Οἱ ἀρχαιολογικοὶ μας τόποι ἀφειδῶς παρέχονται εἰς τοὺς σοφοὺς ἀρχαιολόγους χάριν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, αἱ Μυκῆναι, ὁ Ὀρχομενός, ἡ Ὀλυμπία ὁπόθεν πρὸ ὀλίγου ἀνημμένη ἡ δᾶς ἔφθασεν εἰς τὸ Βερολῖνον, ἡ Λευκάς, ὁ Κεραμεικός, τὸ κάλλιστον προάστιον, ὅπου ἦτο τὸ δημόσιον σῆμα, ἐν ᾧ ἔθαπτον τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντας καὶ ῥήτωρ ἐπῆνει τὴν ἀρετὴν αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ κατέκλυζον τὰ Γερμανικὰ πανεπιστήμια καὶ ἐπανήρχοντο συναποκομίζοντες οὐ μόνον τὰ Γερμανικὰ φῶτα ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαραίτητον σύντροφον· νιφάδες νυμφῶν Γερμανίδων ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὥσπερ μὴ εἴχομεν ἀπείρους θερμίδας νυμφῶν Ἑλληνίδων. Ὁ δ’ Ἕλλην χωρικὸς ἐθεώρει τὸν ἐπισκέπτην Γερμανὸν ἄνθρωπον σοφόν, ἐφιλοξένει αὐτὸν παρέχων τὰ πατροπαράδοτα ξένια καὶ τὸν ἐσκέπαζε μὲ τὰ ὠνειροπολημένα προικιά τῆς κόρης του, προικιά τοῦ ἀργαλειοῦ ὠραιόπλουμα καὶ χρυσοκεντημένα, τραγουδημένα ἀπὸ τὴν ἰδίαν μὲ τὸν ῥυθμὸν τῆς σαΐτας. Ἐγὼ αὐτὸς φοιτητὴς ὢν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη πῶς διετέθην ψυχικῶς. Εἶχον ἀνὰ χειρὸς τὴν τετράτομον ἔκδοσιν τοῦ Ἡροδότου τὴν ἐπεξεργασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Creuzer καὶ Baehr, ἧς ἡ πρώτη ἔκδοσις ἐγένετο κατὰ τὸ 1830 μικρὸν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Πόσον συνεκινήθην, δάκρυα ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀνέβλυσαν, ὅτε ἀνέγνωσα τὴν ἀφιέρωσιν τῶν δύο Γερμανῶν ἔκδοτῶν. Ἀκούσατε αὐτήν:

*Τοῖς Ἑλλησιν ἀπελευθερωθεῖσιν
τὴν
τῆς παλαιᾶς ἐλευθερώσεως ἱστορίαν
ἀνέθηκαν
οἱ ἐκδιδόντες!*

Τοὺς ἀπελευθερωθέντας λοιπὸν Ἑλληνας ἀπὸ ζυγοῦ, ὅφ' ὃν ἐστέναζον ἐπὶ πεντακόσια ἔτη ἔρχονται τῶρα νὰ ὑποδουλώσωσιν οἱ Γερμανοί, τοὺς Ἑλληνας παρ' οἷς δύο βωμοὶ εἶναι ἀείζωοι, ὁ βωμὸς τοῦ ξενίου Διὸς καὶ ὁ βωμὸς τοῦ Ἑλέου, τῆς φιλανθρωπίας. Ἐνθυμεῖσθε τὰ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Ἰταλίας. Κατὰ λόχους ἦγοντο οἱ Ἰταλοί, ἠκολούθει εἰς καὶ μόνος Γερμανὸς σύρων ὀπισθέν του τὸν μολοσσὸν κύνα του. Οἱ Ἕλληνες ἔβλεπον ἀπὸ τῆς πεζοφόρου τὸ θέαμα τοῦτο. Οὐδεὶς ἐπέχειεν, οὐδεὶς ἀνεκάγχασεν, ἐλησμόνησε τὰ δεινὰ του, ἔβλεπε μόνον τὸν ἄνθρωπον, τὸν συνάνθρωπόν του καὶ παρῆχεν ὅ,τι ἀνθρωπίνως ἡδύνατο. Τοιαύτη ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς τοῦ Ἕλληνος. Κατὰ τοιοῦτον λοιπὸν εὐγενοῦς ἔθνους ἐπισκίπτει ἡ Γερμανικὴ λαΐλαψ συμμαχήσασα πρῶτον κατὰ τὸν χαρakterισμὸν τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων μὲ τὸ ἀνοσιώτατον καὶ κακουργότατον ξανθὸν γένος τῶν Ῥώς, οὗ τὰς ἐπιδρομὰς εἶχον δοκιμάσει οἱ Βυζαντινοί. Ποῦ εἶσαι, μεγάλε πατριάρχα Φώτιε¹, νὰ ἐκφωνήσης καὶ τρίτην ὁμιλίαν εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ῥώς;

Τίς ἡ χαλεπὴ αὕτη καὶ βαρεῖα πληγὴ καὶ ὀργή; πόθεν ἡμῖν ὁ ὑπερβόρειος καὶ φοβερὸς ἐπέσκηψε κεραυνός; πόθεν ἡ βαρβαρικὴ αὕτη καὶ πυκνὴ καὶ ἀθρόα κατεργαγὴ θάλασσα; Ταῦτα καὶ ἄλλα ἔβροντοφώνει τότε ὁ πατριάρχης Φώτιος. Καὶ ἤδη ἐπισκίπτει ἡ Χιτλερικὴ λαΐλαψ διὰ τῆς Βουλγαρίας συγκατάγουσα καὶ τοὺς δῖς, τρεῖς καὶ τετράκις ἔμπρηστὰς τῆς Ἑλλάδος Βουλγάρους, τοὺς φρονεῖς καὶ τοὺς κακούργους. Δραματικοὶ ἀγῶνες διεξάγονται, ἀνθίστανται τὰ ὀχυρὰ ὑπερανθρώπως καὶ μάλιστα τὸ ὀχυρὸν Ἑχίνος, ἐξ οὗ διὰ τῆς λόγχης ἠναγκάσθησαν ν' ἀποχωρήσωσι καταλιπόντες διακοσίους νεκρούς. Εἰς ἄλλα ὀχυρὰ ῥίπτουσιν οἱ Γερμανοὶ βενζίνη, ἵνα προκαλέσωσι ἀποπνικτικὴν ἀτμόσφαιραν. Φαντάζεσθε τὴν ἀγωνίαν τῶν πολεμιστῶν μας, οἵτινες πολλὰκις ἐξῆλθον καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς διὰ τῆς λόγχης. Ἀλλ' ἡ περαιτέρω ἀντίστασις δὲν ἦτο ἐφικτή, καὶ συνεφωνήθη ἔντιμος συνθηκολόγησις. Ῥαγδαίως οἱ Γερμανοὶ προχωροῦσι, βοηθοῦσι τοὺς δῖς καὶ πολλὰκις ἡττημένους συμμάχους των καὶ εἰσβάλλουσιν ἀμφοτέροι οἱ διεξευγμένοι σύμμαχοι, ἀλλ' ἠνωμένοι μόνον εἰς τὰ ταμεῖα τῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Τί ζητοῦσι; 'Ζωτικὸν χῶρον' καὶ νὰ ἐπιβάλωσι

¹ Αἱ εἰς τὸν ἔφοδον τῶν Ῥώς δύο ὁμιλίαι τοῦ Φωτίου εἶναι κατακεχωρισμέναι ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἀνδρέου Λοπαδιώτου ὑπὸ τοῦ Nauck ἐν Lexicum Vindobonensis, σελ. 202 κέ.

Ἐνέαν τάξιν τῶν πραγμάτων ἦτοι τὴν δουλείαν, ἑγεωργεῖν τοὺς Ἑλληνας, γράμματα δὲ μὴ μανθάνειν μηδὲ μουσικὴν. Οἱ Ἕλληνες ἐκτεμόροι γεωργοὶ προσφέροντες εἰς τοὺς αὐθέντας τῶν τὰ προϊόντά των.

Αἱ λέξεις μετέβαλον σημασίαν καὶ ὥς λέγει ὁ Θουκυδίδης «καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιοῦσει» ἦτοι τὴν καθιερωμένην σημασίαν τῶν λέξεων διὰ τὰ πράγματα μετήρμωσαν κατὰ τὸ δοκοῦν, κατὰ τὴν αὐθαίρετον κρίσιν των. Νέα τάξις τῶν πραγμάτων ἦτοι οἱ ἀσθενέστεροι νὰ δουλεύουσιν εἰς τοὺς ἰσχυροτέρους. Ἐφαρμόζουσιν ὅ,τι εἶπεν ὁ Γαλάτης Βρέννος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἑληλατεῖτε καὶ κατασκάπτετε τὰς πόλεις τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν νόμων ἀκολουθοῦντες, ὅς τὰ κρείττονα τὰ τῶν ἡττόνων δίδωσιν ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τελευτῶν εἰς τὰ θηρία· καὶ γὰρ τούτοις ἐκ φύσεως ἔνεστι τὸ ζητεῖν πλέον ἔχειν τὰ κρείττονα τῶν ὑποδεεστέρων». Τὸν θηριώδη νόμον ἡκολούθησαν οἱ διεξευγμένοι, οἱ ὀξύμωροι σύμμαχοι. Ἄλλ' ἐν ἐλησμόνησαν τὸν ὀφθαλμὸν τῆς δίκης, εἰς ὃν πάντοτε ἔχω πίστιν. Ποῦ εἶναι ὁ Duce; Αἰκισθεῖς καὶ βασανισθεῖς ἀνεκρεμάσθη μετὰ τῆς ἑταιριδος του, ὁ δ' ἕτερος, ὁ Χίτλερ ὑπῆρξε τὸ ἐπιτελεύτιον τοῦ Βῆου ψαλμοῦ τοῦ προφητᾶνακτος «εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυσούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὥς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου καὶ παρῆλθον καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν καὶ ἐζήτησα αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ». Μάτην οἱ Ῥῶς ζητοῦσι τὰ λείψανά του. Ἀλλὰ μένει ὁ ἐν ταῖς στέπαις γεννηθεὶς τύραννος, εἰς ὃν πάντα τὰ μυστικοπαθεῖ δαιμόνια ἐπεδαψίλευσαν πᾶσαν κακίαν. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐνωτίζομαι τὰ θεῖα τοῦ πατριάρχου Φωτίου¹ τὰ ῥήματα «ἀνέβησαν μὲν ἤδη πολλοὶ ἐπὶ τὸ δένδρον τοῦτο, ὃ καλούμεν ἔστι τυραννίς, κατέβη δὲ οὐδεὶς πάλιν, ἀλλὰ καταπίπτουσιν ἅπαντες».

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τοὺς κακοὺς κειμένους ὅπου κεῖνται καὶ κυλιόμενους ἐν τῇ κακίᾳ. Μὲ καλοῦσιν οἱ ἐνδοξοὶ νεκροὶ μας. Ἐνδοξοὶ μαχηταὶ τῆς Βορείου Ἡπείρου ἐπὶ ἑξ μῆνας ἡγωνίσθητε ὑπερασπίζοντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἐνικήθητε, ἀπηύδησαν τὰ ἀνδρεῖα σώματά σας, δὲν ἡττήθητε, ἐνίκησατε, διότι εἰς τὰς ψυχὰς σας ἐνεκλείετε τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Ἀθάνατοι τῆς ἐλευθερίας ἀγωνισταὶ εἴσθε ὁ ἀμάραντος τῆς πατρίδος στέφανος. Τὰ κατορθώματά σας μόνον πρὸς τὰ ἀθάνατα ἀθλήματα τῶν ἀγωνισθέντων ἐν Μαραθῶνι καὶ Πλαταιαῖς, ἐν Σαλαμῖνι καὶ παρὰ τὸ Ἀρτεμίσιον δύνανται νὰ παραβληθῶσιν.

Ταῦτα οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι ἐν πανηγυρικοῖς καὶ ἐπιταφίοις καὶ ἀλλαχοῦ ἐπῆρουν, ἐθαύμαζον καὶ συχνάκις ἐπεκαλοῦντο, ὁ δὲ Δημοσθένης ἀγορεύων, ὥς λέγει ὁ λεπτεπίλεπτος τῆς ἀρχαιότητος αἰσθητικὸς Λογγῖνος, ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ οἰονεὶ φοιβόληπτος γενόμενος ὄρκον ἐξεφώνησεν ἐπ'

¹ Ἐπιστ. σ. 521 Βαλέτα.

ὀνόματι τῶν ἀριστέων τῆς Ἑλλάδος «ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτετε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον ἀράμενοι, μὰ τοὺς Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας, οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἢ πόλις τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς ἔθαψεν». Τοιαύτην ὁμοίαν περικοπὴν πρέπει νὰ περιέχῃ ὁ ὅρκος τοῦ σημερινοῦ στρατιώτου ὀρκιζομένου «μὰ τοὺς ἐν τῇ Βορείῳ Ἡπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνισθέντας ἀδελφούς μου».

Πρέπει δὲ νὰ εὐρεθῇ λογοτέχνης ἄξιος τοῦ ὀνόματος ἐν Μούσαις καὶ Χάρισι τεθραμμένος, ὅστις εἰς τὰ ἐν τῇ Βορείῳ Ἡπείρῳ ἀθλήματα νὰ ἀπομάξῃ τὴν ψυχὴν σας, ὅπως ἐμψυχώσῃ τὴν νέαν γενεὰν καὶ ἐνσταλάξῃ τὸ ἀντιφάρμακον τοῦ ἰοῦ, ὅστις ἐπὶ τῆς κατηραμένης κατοχῆς ἐμόλυνε τὰς ἀπαλὰς καὶ ἀνυπόπτους ψυχὰς τῶν νέων. Εἶναι μεγάλη ἡ δολιοφθορὰ τῶν ψυχῶν καὶ ἀπαιτεῖται ἔξαγνισμός, καθαρμός τῶν ψυχῶν. Πρέπει νὰ θερμάνωμεν τὰς ψυχὰς καὶ παγεράς τῶν νέων μας ψυχὰς, ὅπερ δὲν εἶναι εὐκόλον, διότι ὁ ἐκ τῶν στεππῶν μετακομισθεὶς πολυφάρμακος καὶ πολυβότανος ἰὸς εἶναι ὑπνοποῖός καὶ ὄνειροποῖός, ἔχει πολλὰς ἴγγας καὶ πολλὰ θέλγητρα καὶ φίλτρα, ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ Ὀμηρικοῦ λωτοῦ, τοῦ μελιθοῦς αὐτοῦ καρποῦ, ὃν ὅσοι τῶν ἐταίρων τοῦ Ὀδυσσεώς ἔφαγον δὲν ἐσκέπτοντο νόστον, ἐπισιροφὴν εἰς τὴν πατρίδα. Ὁ διδασκόμενος σήμερον τὸν Κρίτωνα τοῦ ἀθανάτου Πλάτωνος, τὸ μικρὸν τοῦτο διαλογικὸν δραματίον, ἀμφιβάλλω ἢ μᾶλλον δὲν πιστεύω ὅτι αἰσθάνεται τὰ ῥίγη ἐκείνα τοῦ παλαιοῦ μαθητοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ σκηνῇ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἐμφανίζεται αἰφνιδίως ὁ χορὸς τῶν Νόμων, ἵνα ἀνασκευάσῃ ἀριστοτεχνικῶς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Κρίτωνος. Μεγάλη καὶ ἱερὰ ἡ ἀποστολὴ σήμερον τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἔξ ἴσου μεγίστη καὶ ἡ προσοχὴ τῆς πολιτείας εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς παιδείας, ὥστε αἱ ψυχαὶ τῶν νέων μας νὰ μὴ ὄνειροπολῶσι στέππας, ἀλλὰ πατρίδα Ἑλλάδα, ὃ δ' ἀποδημῶν νοῦς τῶν ποθήσῃ νόστον εἰς τὴν πατρίδα, ἧς οὐδὲν τιμιώτερον.

Σεῖς δὲ πατέρες, μητέρες, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα τῶν ἀποθανόντων νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι ὅτι ὑπῆρξατε γονεῖς τοιούτων τέκνων, ἀδελφοὶ τοιούτων ἀδελφῶν, τέκνα τοιούτων πατέρων· χαλαρώσατε τὴν λύπην σας· τὰ πένθη οὔτε διὰ λόγου οὔτε διὰ νόμου κοιμίζονται. Νὰ ἐνθυμῆσθε ὅχι μόνον τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν.

Θὰ ἔλθῃ δὲ ἡμέρα, θαρρεῖτε, θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ ἀναβῶμεν ὅλοι ὁμοῦ τὸ ὕψωμα 731, ἵνα ἐγείρωμεν μνημεῖον, ἐφ' οὗ θὰ στήσωμεν λέοντα χαλκοῦν, σιωπηλὸν μαρτύριον τῆς ἀλκῆς τῶν προμάχων τῆς ἐλευθερίας.